

Steensberg o. 1950 gennemførte sin første store landsbyundersøgelse – for et internationalt selskab af forskere *payed homage* til Steensberg. Det er prisværdigt, at han nu har taget sig tid til at publicere sine resultater og ideer for et internationalt publikum.

Med *Borups Bønder* har han samtidig søgt at delagtiggøre en bredere dansk læserkreds i emnet. Han betoner selv, at bogen ikke blot skal betragtes som en forkortet udgave af hans store bog. Det er den naturligvis også. Vi får alle de væsentlige oplysninger, også rekonstruktionen af ovnene og en liste over alle dateringer. Men samtidig bliver den til en skildring af Borups historie på en måde, som ikke har været muligt i den videnskabelige publikation.

Og dertil lidt af en dansk agrarhistorie. Vi får besked om plove og pløjning, om at svin og får gik ude året rundt, om klimaskiftet o. 1250, om stormandens bagerovn og husmændenes usyrede fladbrød af byg. Steensberg øser af sin enorme viden om materiel folkekultur og citerer materiale fra Peder Laales ordsprog til egne iagttagelser på Ny Guinea. Jeg skal dog gøre opmærksom på en ikke helt fyldestgørende benyttelse af det skriftlige kildemateriale. Således kendes Stridsmølle (s. 108) ikke først i 1628, men allerede i brev af 25/1 1383. At Steensberg forudsætter en del arkæologisk viden hos læseren kan ikke være nogen hindring for de mange læsere af Skalk.

Erik Ulsig

NYERE TID

Jørgen Nybo Rasmussen: *Broder Jakob den Danske, kong Christian II's yngre broder*. (Odense Universitetsforlag, 1986). 143 s., 134,20 kr.

Havde kong Hans og dronning Christine en hidtil ukendt søn, der endte sine dage som fremtrædende missionær i Mexico og af indianerne dér æredes som en helgen? Det lyder utroligt, men er ikke desto mindre, hvad J. Nybo Rasmussen på grundlag af dansk, sachsisk, oldenborgsk, mexicansk og mecklenburgsk tradition mener at kunne påvise.

Foruden sønnen, den senere Christian II (1481-1559), datteren Elisabeth (1485-1555) og sønnen Frans (1497-1511) vides det, blandt andet fra Petri Olai, at to øvrige sønner døde som spæde. En tradition i Oldenburg fra 1599 hidrørende fra historikeren Herman Hamelmann (1526-1595) oplyser, at kong Hans og dronning Christine foru-

den Christian II havde sønnerne Johan og Jakob. Oplysningen går tilbage til *Chronicon Saxonium*, som Hamelmann ca. 1584 har gengivet med stor omhu og interesse. Den sachsiske tradition repræsenteret ved Frederik den Vise's sekretær Georg Spalatin (1482-1545) angiver på sin side de to tidligt døde sønners navne som Ernst og Johan med henvisning til et brev fra hertug Frans af Braunschweig-Lüneburg. Nybo Rasmussen konkluderer om den oldenborgske notits ikke desto mindre, at »både indhold og kontekst taler for dens fulde pålidelighed som historisk kilde« (side 34). Traditionen i Mexico repræsenteret i første række af franciskaneren Diego Munoz angiver vedrørende oprettelsen af ordensprovinsen i Mexico i 1536, at den lærde og fremtrædende broder Jakob Dacianus († 1566 eller 1567) var født i kongeriget Danmark og af dets kongelige blod. Ordensgeneralen Francisco Gonzaga, som

i sine oplysninger fulgte Munoz og dennes medbroder Geromino de Mendieta, benyttede i 1587 den vending, at broder Jakob stammede fra det danske kongehus. Det godtgøres i bogen, at broder Jakob også havde været provincialminister for ordensprovinsen Dacia, således som allerede Diego Munoz oplyste.

Iagttagelsen af, at Jakob den Danske ifølge den mexicanske tradition var af dansk kongeslægt, udgør ifølge Nybo Rasmussen den søgte bekræftelse af Herman Hamelmanns notits om kong Hans' og dronning Christines søn Jakob. Kombinationen af de to ulige traditioner er dristig og må mildt sagt betegnes som metodisk problematisk. Trods godtgørelsen af, at broder Jakob 1539 i Mecklenburg førend afrejsen til den nye verden benævnte sig »Jacobus Gottorpius«, og en gennemgang af mulige politiske, religiøse og arveretslige hensyn, som kan have forledt en broder af Christian II til at kalde sig »den gottorpske«, er det ikke overbevisende godtgjort, at provincialministeren Jakob, som blev en berømt pioner i Mexico, virkelig har været en søn af kong Hans.

Bogens konstatering af, at Jakob den Gottorpske og broder Jakob den Danske i Mexico er identiske er derimod vigtig og hører blandt de blivende og sikrest dokumenterede nyvindinger. Indicier synes tillige at pege i retning af, at Uddrivelseskrønikens Jacobus Johannis kan være den samme person. At der er tale om en søn af kong Hans, hvis eksistens alle i datiden fortav, kan anmelderen derimod ikke tiltræde. Kilder som for eksempel Dronning Christines Hofholdningsregnskaber omtaler ikke en sådan søn, og at alle øvrige bevarede kilder er tavse, taler snarere imod bogens konklusion, at Jakob den Danske »blev født som den tredje søn i ægteskabet mellem kong Hans og

dronning Christine efter Christian II's, men før Elisabeths fødsel, dvs. 1482-84.« Bogen rejser en række interessante spørgsmål, også i relation til Christian II's bestræbelser på at sikre sig Sverige, men hypotesen om en ukendt legitim kongesøn af kong Hans må unægtelig betegnes som problematisk.

Jens E. Olesen

Charlotta Dorothea Biehl: *Mit ubetydelige levnets løb*. Udgivet efter originalmanuskript med indledning, kommentar m.m. af Marianne Alenius. (Museum Tusulanums forlag, 1986). 219 s., 170,80 kr.

I det jyske dukkede der for et par år siden op en vis interesse for Charlotta Dorothea Biehl. Årsagen var, at »Byens teater«, »Svalegangen« i Århus, med succes spillede hendes komedie »Den listige optrækkerske« fra 1765 i gendigtning ved Leif Petersen. Det var næppe mange almindelige teatergængere, der var klar over, at der i 1700-tallets Danmark 1731-88, næsten samtidig med Holberg, havde levet en digter/k, der oven i købet skrev komedier – hvoraf i al fald én (og nok også den eneste) kunne spilles den dag i dag. Men det blev der givet god besked om i teaterprogrammet, i øvrigt af nærværende bogs udgiver. »Lavene«, dvs. historikere og litteraturforskere, har dog kendt frøken Biehl ganske godt, som det fremgår af de ca. 40 titler i den bibliografi, hvormed Marianne Alenius slutter sin bog.

Og hun har absolut været interessen værd – komedieforfatter, som nævnt, brevskriver, skandalekronikør, historiker og oversætter, hvoraf den af »Don Quijote« blev stående i mange år. Hun var selvlært og havde skaffet sig kundskaber, heriblandt flere fremmede og fjerne sprog som fransk, italiensk og